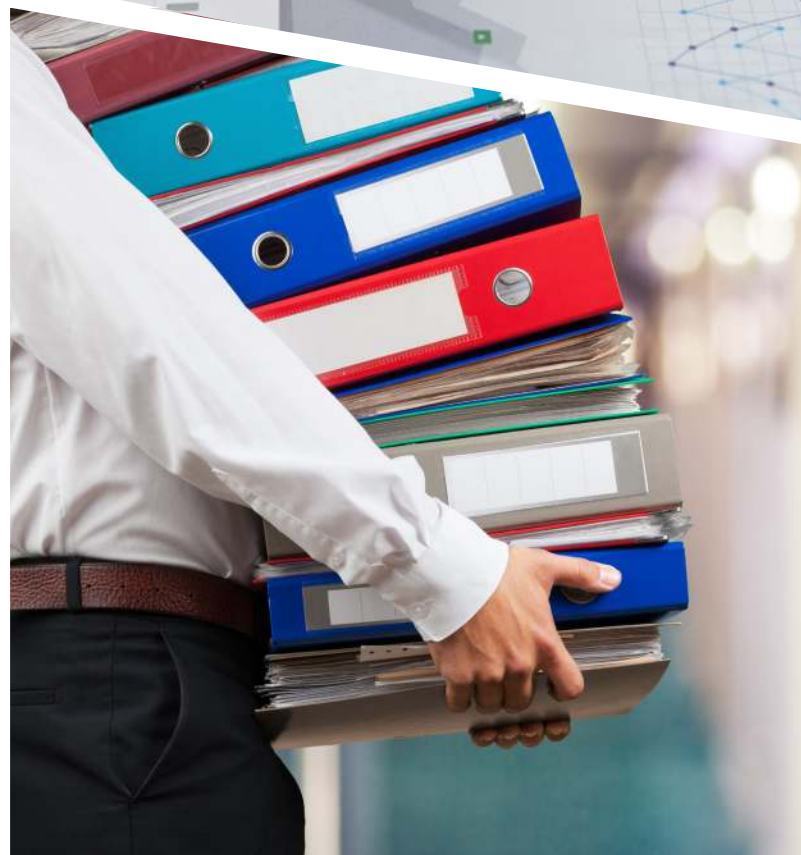
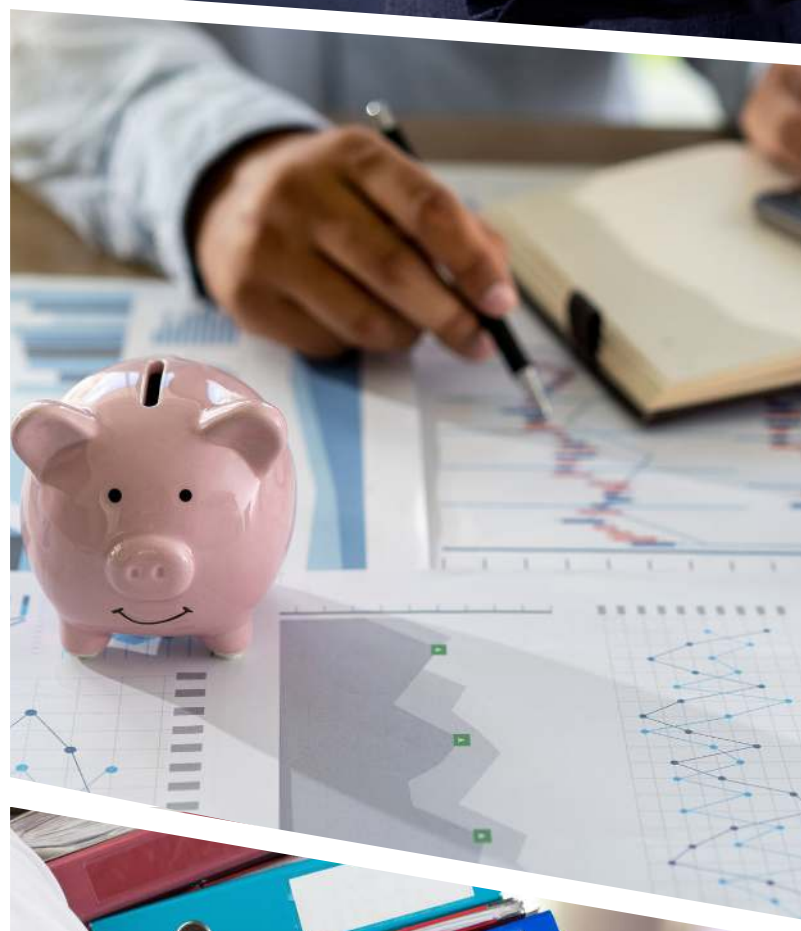

 MAŁOPOLSKA

Finanse gmin województwa małopolskiego w obliczu pandemii COVID-19

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Zrównoważonego Rozwoju

**Finanse gmin
województwa
małopolskiego
w obliczu
pandemii
COVID-19**

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Zrównoważonego Rozwoju

Kraków 2020

Autor opracowania: Andrzej Binda
Wydawca: Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Zrównoważonego Rozwoju
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków
tel. (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie www.obserwatorium.malopolska.pl

Skład publikacji,

Projekt okładki: Pracownia C&C

ISBN: 978-83-66580-12-1

Egzemplarz bezpłatny Przy wykorzystaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Spis treści

Podsumowanie	4
Cel badania	5
Podstawowe założenia.	5
Kompletność badania	7
Zmiana dochodów budżetowych ogółem w gminach w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku	9
Zmiany dochodów własnych w gminach w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku . .	13
Zmiana wpływów z podstawowych źródeł dochodów własnych w 2020 roku.	16
Zmiana wpływów z podstawowych źródeł dochodów własnych w 2021 roku.	20
Gminne „tarcze antykryzysowe”.	24
Zmiana planów wydatków budżetowych w 2020 roku.	26
Zmiana wybranych wydatków bieżących w 2020 roku.	29
Zmiana wybranych wydatków inwestycyjnych w 2020 roku	31
Zmiana planów wydatków budżetowych w 2021 roku.	35
Zmiana wybranych wydatków inwestycyjnych w 2021 roku	36
Spis map, tabel i wykresów	39

Podsumowanie

- **65% gmin spodziewa się spadku dochodów budżetowych** w 2020 roku. Równocześnie ok. 27% gmin spodziewa się wzrostu dochodów.
- Szacunkowa **wartość spadku dochodu** w części gmin wyniesie ok. **628 mln zł** ($\pm 2,5\%$), przy jednoczesnym wzroście w niektórych pozostałych gminach o 479 mln zł ($\pm 0,6\%$).
- Gotowość do **dotychczasowego zadłużenia** celem zachowania płynności finansowej w 2020 roku wyraziło **36% gmin**.
- **Spadku dochodów własnych** spodziewa się w 2020 roku **71% gmin**, a wzrostu – 5% gmin.
- **Zmniejszenie dochodów własnych** w gminach deklarujących spadek wyniesie ok. **720 mln zł** ($\pm 0,4\%$), natomiast wzrost w części pozostałych – ok. 60 mln zł ($\pm 1,7\%$).
- Jedynie 7% gmin nie łączy zmian w dochodach własnych z **epidemią COVID-19**, a **49% dostrzega bezpośrednie powiązania**.
- **W 2020 roku** wielkość **udziału gminy w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT)** stanowiącym jedno z głównych źródeł zasilania dochodów własnych **jest zagrożona zdaniem 86% respondentów**. **Spadków z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT)** spodziewa się **51%**, a z **tytułów opłat i podatków lokalnych** – **46% gmin**.
- Spodziewanych ograniczeń w dochodach w **2021 roku** z tytułu udziału w podatku **PIT** spodziewa się **72% gmin**, z tytułu udziału w podatku **CIT** – **47%**, a z **opłat i podatków lokalnych** – **37%** respondentów.
- COVID-19 będzie kształtował dochody własne gmin w 2021 roku zdaniem 89% respondentów.
- Lokalne, gminne działania antykryzysowe („**Tarcze antykryzysowe**”) uruchomiło **81% gmin**, przeznaczając na ten cel od 2 tys. zł do 73 mln zł.
- **Plany wydatków bieżących w 2020 roku** zamierza zmienić **67%** przebadanych gmin, a **wydatków inwestycyjnych** – tylko **27%** gmin.
- **56%** respondentów wskazało, że w **2020 roku ograniczy wydatki bieżące**, a **11%**, że w związku z pandemią przewidują **wzrost wydatków bieżących**.
- Wartość **wydatków bieżących** gmin w 2020 roku będzie **mniejsza o ok. 209 mln zł**, podczas gdy **wydatki majątkowe** gmin w 2020 roku w stosunku do pierwotnych planów budżetowych na 2020 rok **wzrosną o ok. 76 mln zł**.
- **Ograniczanie wydatków bieżących oraz majątkowych jest ściśle skorelowane** z prognozowanym **zmniejszeniem dochodów ogółem**.
- Najczęściej **wzrost bieżących wydatków** budżetowych w 2020 roku wskazywano w takich działach jak: „**pomoc społeczna**” (43%) oraz „**oświata i wychowanie**” (38%).
- Najczęściej **wzrost wydatków inwestycyjnych** budżetowych w 2020 roku wskazywano w takich działach jak: „**gospodarka komunalna i ochrona środowiska**” (14%) oraz „**oświata i wychowanie**” (12%).
- Niemal wszystkie gminy, przygotowując **założenia budżetowe na 2021 rok, zakładały wydatki związane z pandemią**: 74% – wyłącznie wydatki bieżące, 3% – wyłącznie wydatki majątkowe, a 15% gmin zakłada zarówno bieżące, jak i majątkowe wydatki związane z pandemią.

Cel badania

Celem badania było uzyskanie subiektywnej opinii przedstawicieli gmin województwa małopolskiego w sprawie zmian w finansowaniu działalności gmin z uwagi na skutki pandemii COVID-19, a właściwie skutki działań podejmowanych w celu ograniczenia rozprzestrzenienia się epidemii. Z jednej strony pojawiły się więc ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, „zamrożenie” znacznej części działalności, a co za tym idzie ograniczenie wpływów budżetowych. Równocześnie pojawiły się pilne potrzeby dotyczące ochrony indywidualnej i zbiorowej, wsparcia służby zdrowia, pomocy społecznej, organizacji pomocy osobom zarażonym i przebywającym na kwarantannie, wsparcie w organizacji zdalnego zatrudnienia, zdalnej nauki, udrożnieniu kanałów przepływu ludzi, towarów i informacji na każdym poziomie podziału terytorialnego. Realizacja, nawet tylko wrywkowa i częściowa, pojawiających się potrzeb mogła stanowić znaczące obciążenie finansowe samorządów gminnych, co mogło skutkować przełożeniem w czasie realizacji zadań mających niższy priorytet.

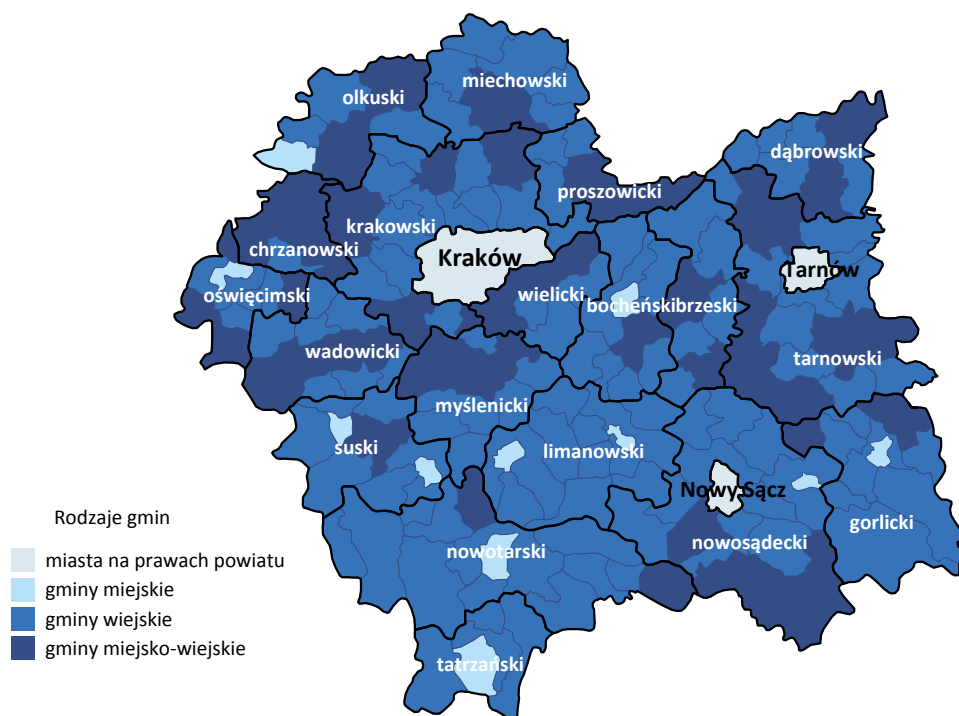
Podstawowe założenia

Badanie było przeprowadzone na przełomie września i października 2020 roku za pomocą ankiety internetowej (CAWI), stanowiącej załącznik do niniejszego opracowania. Skierowana została do wszystkich 182 gmin województwa małopolskiego.

Na potrzeby opracowania wyniki, oprócz danych zbiorczych dla gmin całego województwa, ujęto w dwa podstawowe grupowania:

1. Według rodzaju gmin: gminy wiejskie (120 gmin), gminy miejsko-wiejskie (48 gmin), gminy miejskie (11 miast) i miasta na prawach powiatu wyłączone ze zbioru gmin miejskich (3 miasta). Rozkład przestrzenny obrazuje poniższy kartogram.

Mapa 1. Gminy województwa małopolskiego według rodzaju

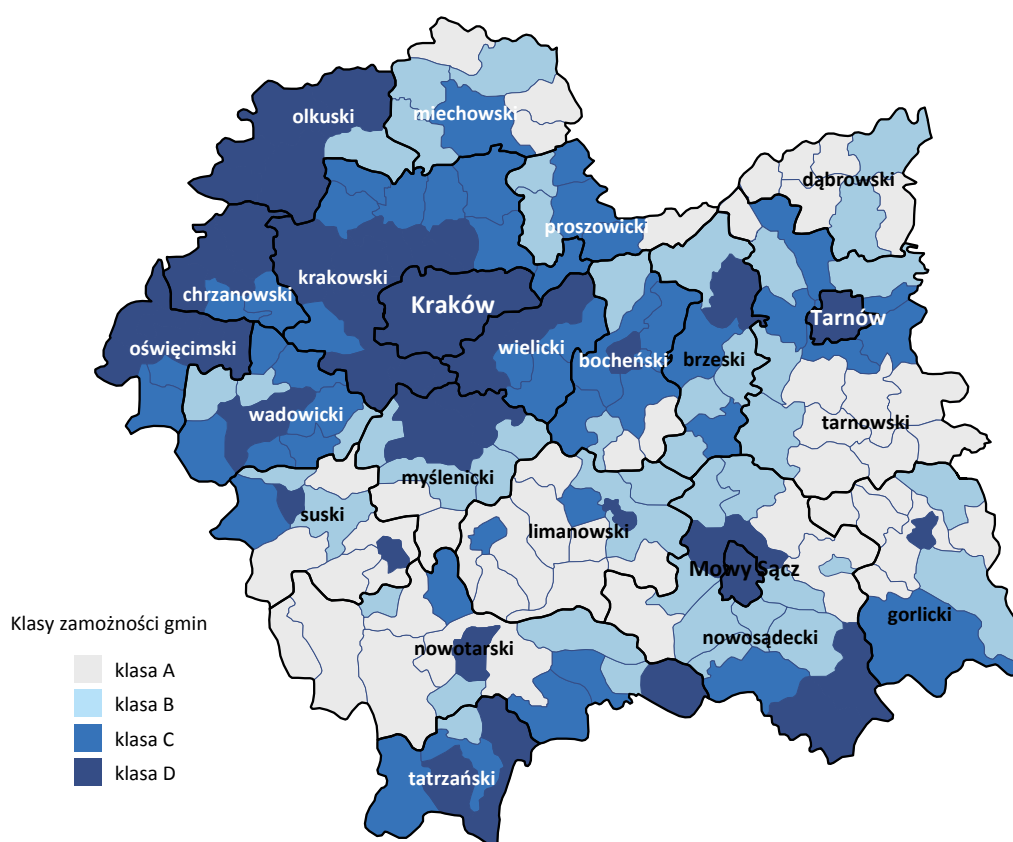

Źródło: opracowanie własne.

2. Według zamożności gmin – znacznie bardziej istotny podział – przy czym nie chodzi tu o bezpośrednie porównanie wartości budżetów, ale również o ich powiązanie z wielkością gminy. Stąd do wyznaczenia klas zamożności posłużono się dochodami własnymi gminy w przeliczeniu na mieszkańca. W przypadku województwa małopolskiego wskaźnik ten przyjmował wartości w granicach od 724,18 zł (gmina Radgoszcz) do 4947,30 zł (miasto Kraków). Zbiór wszystkich wartości wskaźników dla gmin został podzielony na 4 równoliczne klasy (liczące po 45 lub 46 gmin) za pomocą wyliczonych z tego zbioru kwartyli. Do pierwszej klasy zamożności, umownie w tym opracowaniu nazwanej „Klasą A”, zaliczono gminy o dochodzie własnym na mieszkańca niższym niż kwartył 1, mający wartość 1218,74 zł. Klasa B obejmuje gminy o dochodach wyższych od kwartyła 1, lecz niższych od kwartyła 2, czyli mediany, wynoszącej 1519,57 zł. Gminy zaliczone do klasy C charakteryzują się dochodem własnym na mieszkańca leżącym w przedziale wyznaczonym medianą i kwartyłem 3 o wartości 2137,13 zł. Powyżej tej wartości zebrane są gminy zaliczone do umownej klasy D.

Mapa 2. Gminy województwa małopolskiego według klas zamożności

Źródło: opracowanie własne.

Kompletność badania

Ankieta przyjęta została z dużym zrozumieniem wśród respondentów, o czym świadczy stosunkowo wysoka stopa zwrotu, na poziomie niemal 80%. Również zrozumienie tematyki i sformułowań zawartych w pytaniach nie nastęrczało specjalnych trudności.

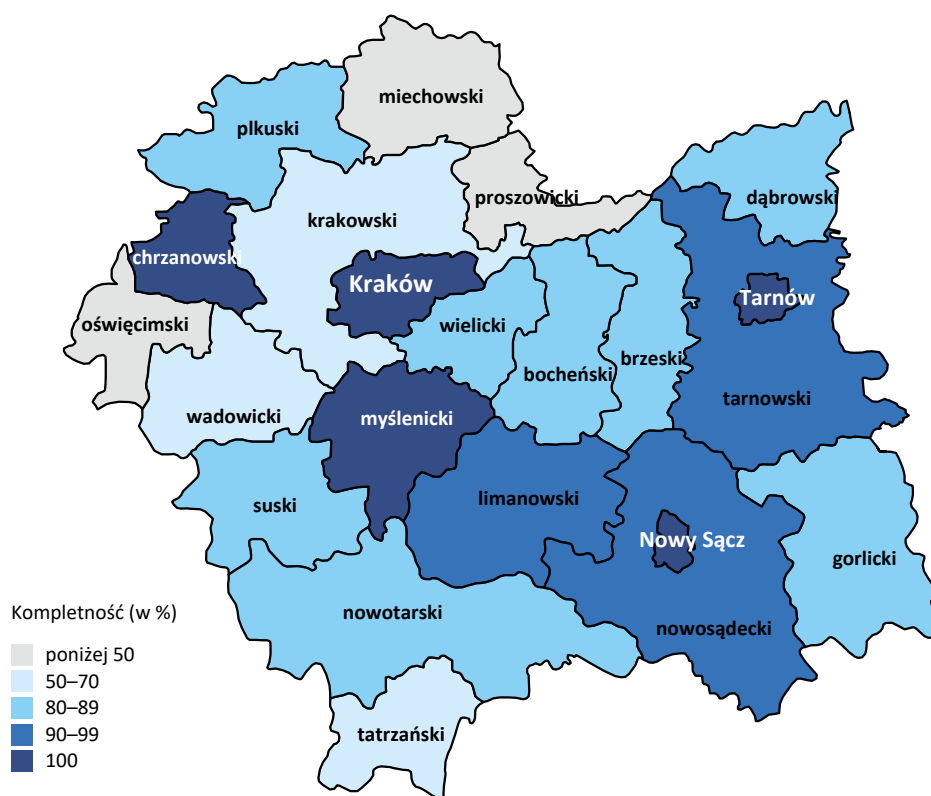
Tabela 1. Kompletność badania według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Liczba gmin	Złożone ankiety	Kompletność %
Miasta na prawach powiatu	3	3	100,0
Gminy miejskie	11	10	90,9
Gminy wiejskie	120	96	80,0
Gminy miejsko-wiejskie	48	35	72,9
Razem	182	144	79,1

Źródło: opracowanie własne.

Kompletność w ujęciu powiatowym była zdecydowanie bardziej zróżnicowana – od powiatów, w których odpowiedzi udzieliły wszystkie gminy, po powiat, w którym ankietę wypełniła pojedyncza gmina. Uniemożliwiło to podjęcie prób bardziej szczegółowej agregacji wyników na poziom powiatowy.

Mapa 3. Kompletność badania według powiatów

Źródło: opracowanie własne.

Z punktu widzenia zamożności gminy w badaniu reprezentowane były równomiernie. Poziom realizacji w poszczególnych klasach zamożności oscylował wokół średniej wynoszącej 79,1%, odchylając się od niej maksymalnie o 3 punkty procentowe.

Tabela 2. Kompletność badania według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Liczba gmin	Złożone ankiety	Kompletność %
Klasa A	46	36	78,3
Klasa B	45	37	82,2
Klasa C	45	35	77,8
Klasa D	46	36	78,3
Razem	182	144	79,1

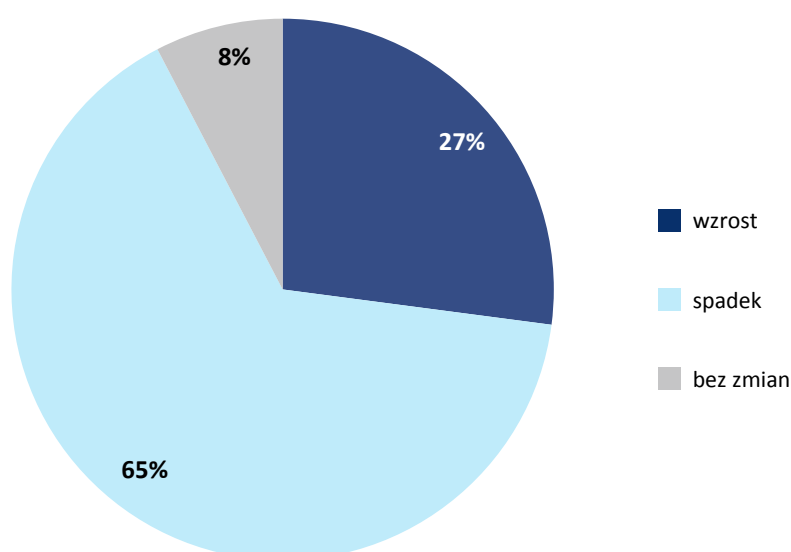
Źródło: opracowanie własne.

Podstawowym problemem w udzieleniu odpowiedzi przez respondentów było w miarę wiarygodne wyszacowanie skali spodziewanych zmian w finansach zarówno w bieżącym roku, jak i w roku kolejnym. W takim przypadku przedstawiciele gmin wskazywali jedynie kierunek spodziewanych zmian (wzrost, spadek lub bez zmian). W związku z tym w przypadku zdecydowanie zbyt niskiej liczby odpowiedzi ilościowych zaniechano dodatkowych pogłębionych analiz.

Zmiana dochodów budżetowych ogółem w gminach w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku

Zdecydowanie najwięcej respondentów deklaruje spadek dochodów budżetowych ogółem w swojej gminie. Zagrożenie takie dostrzegli przedstawiciele 94 gmin, co w przełożeniu na otrzymane ankiety stanowi 65% zbioru. Jednocześnie w przypadku 39 gmin ich przedstawiciele dostrzegli odwrotną zależność – spodziewają się raczej zwiększenia budżetów swoich jednostek.

Wykres 1. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodów budżetowych ogółem w gminie w 2020 roku w odniesieniu do roku poprzedniego

Źródło: opracowanie własne.

Wielkość spadku było w stanie określić niemal 63% ankietowanych, natomiast przybliżony wzrost – ponad 82% respondentów. W przypadku pozostałych odpowiedzi określony został jedynie kierunek zmian.

Odpowiedzi na to pytanie, po upływie 9 miesięcy 2020 roku, wydają się wiarygodne, a respondenci zapewne dysponują przekonującymi uzasadnieniami pozwalającymi na określenie podstawowych trendów w finansach własnej jednostki. Zmian w stosunku do roku poprzedniego spodziewają się wszystkie rodzaje gmin, różnice niekiedy są podyktowane niewielką liczebnością tych populacji. Wzrost dochodów w przypadku pojedynczych gmin sięga nawet 48%, a spadek – do 30%.

Tabela 3.

Struktura ilościowa odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu ogółem według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Gminy miejskie	30	70	0
Gminy wiejskie	27	66	7
Gminy miejsko-wiejskie	26	63	11
Miasta na prawach powiatu	33	67	0
Razem	27	65	8

Źródło: opracowanie własne

Pod względem zamożności, liczonej poziomem dochodu własnego na mieszkańca, spadku dochodu najbardziej obawiają się przedstawiciele gmin zakwalifikowanych do klasy D, czyli gmin najbardziej zamożnych. Jednocześnie w tej samej klasie gmin, wraz z gminami o najniższym poziomie zamożności, odsetek spodziewanego wzrostu dochodu jest najwyższy. Zastanawiający jest dosyć wysoki odsetek wskazań na zwiększenie dochodów w gminach o najniższym wskaźniku zamożności.

Tabela 4.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu według zamożności gminy

Klasa zamożności	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Klasa A	31	61	8
Klasa B	27	68	5
Klasa C	20	63	17
Klasa D	31	69	0
Razem	27	65	8

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie otrzymanych dokładnych danych z poszczególnych gmin oraz danych powszechnie dostępnych nt. dochodów budżetowych gmin w ubiegłym roku, podjęto próbę przybliżonego wyliczenia zmian w roku bieżącym.

Szacowanie przeprowadzono dla każdego rodzaju gminy (lub klasy zamożności gminy) oddzielnie, porównując przy poszczególnych gminach wskaźniki wzrostu lub spadku podane przez respondenta z tej gminy. W przypadku wskazania jedynie kierunku zmian, uzupełniono wskaźnik zmian medianą z danego rodzaju lub klasy gminy:

Rodzaj gminy	Mediana wskaźnika wzrostu	Mediana wskaźnika spadku
Gminy miejskie	10%	7%
Gminy wiejskie	10%	8%
Gminy miejsko-wiejskie	7%	6%
Miasta na prawach powiatu	2%	5%

Podobne wartości wyliczono w przypadku klas zamożności

Klasa zamożności gminy	Mediana wskaźnika wzrostu	Mediana wskaźnika spadku
Klasa A	6,2%	10%
Klasa B	7%	8%
Klasa C	11%	6%
Klasa D	7%	5%

Bezwzględna wartość wzrostu lub spadku została wyliczona jako iloczyn powyższych wskaźników i wartości dochodów gmin zaliczonych do poszczególnych kategorii za 2019 rok (dane GUS). Dla gmin, które wskazały odpowiedź „bez zmian” przyjęto wartość „0”.

W przypadku gmin, które nie wypełniły ankiet, dokonano szacowania przez podział ich łącznego dochodu na wzrost/spadek/bez zmian proporcjonalnie do występującego w danej kategorii gmin i przemnożenie przez odpowiadającą im medianę wskaźnika wzrostu/spadku.

W przypadku podziału według rodzajów gmin spodziewana skala spadku dochodów wyniesie ok. 644 mln zł. Jednocześnie część gmin spodziewa się wzrostu dochodów na poziomie ok. 476 mln zł. Natomiast w przypadku podziału według klas zamożności spodziewany spadek dochodów kształtuje się na poziomie 612 mln zł, a wzrost wyniesie ok. 481 mln zł.

Wielkość spadku lub wzrostu dochodu – z uwagi na dosyć wyrównany poziom median zmian – jest dosyć silnie skorelowana z wielkością budżetu. Przybliżone wartości spodziewanych zmian w ujęciu poszczególnych kategorii zawierają poniższe zestawienia.

Tabela 5. Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według rodzajów gmin

Rodzaj gminy	Spodziewana zmiana	
	wzrost	spadek
w milionach zł		
Gminy miejskie	42	54
Gminy wiejskie	195	331
Gminy miejsko-wiejskie	120	187
Miasta na prawach powiatu	118	72

Źródło: opracowanie własne.

W porównaniu do dochodu wykazanego za 2019 rok całkowity wzrost kształtuje się w przybliżeniu na poziomie 2,4%, a spadek – na poziomie 3,2%. W przypadku rodzajów gmin wzrosty mieszczą się w przedziale od 1,6% w miastach na prawach powiatu do 3,7% w gminach miejskich. Spadki natomiast są zawarte w przedziale od 1,0% w miastach na prawach powiatu do 5,2% w gminach wiejskich.

Tabela 6. Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według klas zamożności gmin

Klasa zamożności	Spodziewana zmiana	
	wzrost	spadek
	w milionach zł	
Klasa A	56	117
Klasa B	47	148
Klasa C	82	117
Klasa D	297	230

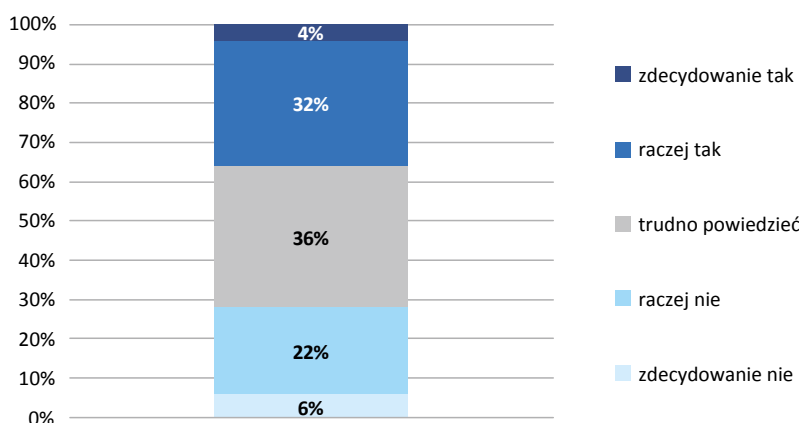
Źródło: opracowanie własne.

W przypadku szacunku według klas zamożności uśredniony procent wzrostu lub spadku dla całego województwa jest bardzo zbliżony do uśrednienia wojewódzkiego robionego według rodzajów gmin. Natomiast różnicowanie między klasami zamożności jest nieco mniejsze. W przypadku wskazywanych wzrostów mieszczą się one pomiędzy 2,1% dochodu w 2019 roku w przypadku gmin z klasy B, do 2,8% dla gmin z klasy C. Natomiast spadki od 1,9% w gminach najzamożniejszych (klasa D) do 6,6% w gminach klasy B.

Czy zatem gminy są gotowe na dodatkowe zadłużenie w przypadku spadku dochodów w 2020 roku zagrażającego płynności finansowej? Okazuje się, że podchodzą do tego problemu bardzo ostrożnie – „zdecydowanie tak” lub „raczej tak” zaznaczyło 36% respondentów, ale dokładnie tyle samo jest niezdecydowanych. Prawdopodobnie na początku samorządy będą szukały oszczędności u siebie, ale w przypadku prawdziwej konieczności gminy te będą musiały podjąć tę trudną i odpowiedzialną decyzję. Być może właśnie na tym polu istnieje możliwość podjęcia działań wspierających gminy, np. niskoprocentowymi pożyczkami celowymi lub innymi rozwiązaniami z zakresu inżynierii finansowej (obligacje gminne?).

Wykres 2. Struktura odpowiedzi na pytanie o gotowość na dodatkowe zadłużenie w celu zachowania płynności finansowej w przypadku spadku dochodu w 2020 roku

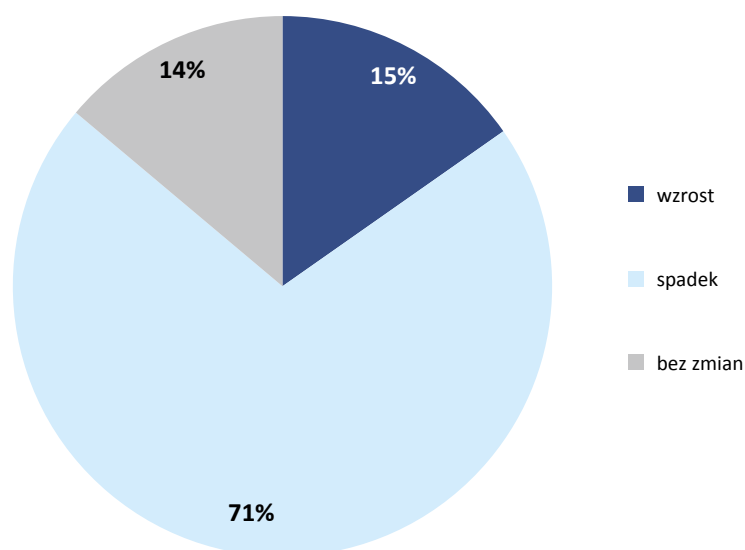
Źródło: opracowanie własne.

Zmiany dochodów własnych w gminach w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku

Zmiany w dochodach własnych gminy generalnie postrzegają jako bardziej niekorzystne niż spodziewane ograniczenia w dochodach ogółem. Odsetek gmin oczekujących zwiększenia dochodów zmniejszył się z 27% w przypadku dochodów ogółem do 15% w przypadku dochodów własnych. Równocześnie wzrósł odsetek gmin spodziewających się spadku: w przypadku dochodów ogółem było to 65% gmin, a w przypadku dochodów własnych 71% gmin.

Wykres 3.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodów budżetowych ogółem w gminie w 2020 roku w odniesieniu do roku poprzedniego

Źródło: opracowanie własne.

Co istotne, nie wszyscy respondenci, którzy liczą na wzrost dochodów ogółem, stawiają na wzrost dochodów własnych – aż 36% spośród nich obawia się spadku. Oznacza to zapewne oczekiwanie na pozyskanie środków z innych źródeł (subwencje, dotacje, środki wyrównawcze?), niwelujące lukę wynikłą z obniżenia dochodów własnych.

Tabela 7.

Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i dochodów własnych

		Zmiana dochodów ogółem		
		wzrost	spadek	bez zmian
		w procentach		
Zmiana dochodów własnych	wzrost	51	2	0
	spadek	36	94	0
	bez zmian	13	4	100
	razem	100	100	100

Źródło: opracowanie własne.

Największym „optylizmem” wykazują się gminy wiejskie, wśród których odnotowano najwyższy odsetek odpowiedzi związanych z oczekiwanym wzrostem dochodów własnych, przy jednoczesnym najniższym odsetku oczekiwanego spadku. Poziom tego „optylizmu” wiąże się bezpośrednio z udziałem dochodu własnego w dochodzie ogółem. W przypadku gmin wiejskich udział ten wyniósł w 2019 roku 31%, gmin miejsko-wiejskich – 44%, gmin miejskich – 55%, a miast na prawach powiatu – 61%.

Tabela 8. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu własnego według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Gminy miejskie	10	90	0
Gminy wiejskie	18	68	14
Gminy miejsko-wiejskie	11	71	17
Miasta na prawach powiatu	0	100	0
Razem	15	71	14

Źródło: opracowanie własne.

Największy odsetek gmin obawiających się spadku dochodu własnego występuje w klasie gmin najzamożniejszych. Również w budżetach tych gmin dochody własne stanowią największą część dochodów ogółem – 60% (średnia wojewódzka wynosi 47%). W gminach zaliczonych do niższych klas zamożności korelacja między poziomem dochodów własnych w dochodach ogółem a spodziewanym wzrostem/spadkiem tych pierwszych nie jest już jednoznaczna.

Tabela 9. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu własnego według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Klasa A	17	64	19
Klasa B	16	73	11
Klasa C	17	60	23
Klasa D	11	86	3
Razem	15	71	14

Źródło: opracowanie własne.

Również w przypadku dochodów podjęto próbę wyznaczania poziomu wzrostu lub spadku dochodów własnych przy zastosowaniu metody opisanej w poprzednim rozdziale.

Wartości median przyjęte do wyliczenia zmian w dochodach własnych według rodzajów i klas zamożności gmin

Rodzaj gminy	Mediana wskaźnika wzrostu	Mediana wskaźnika spadku
Gminy miejskie	3%	9,5%
Gminy wiejskie	10%	7%
Gminy miejsko-wiejskie	4,5%	10%
Miasta na prawach powiatu		6,75%

Podobne wartości wyliczono w przypadku klas zamożności

Klasa zamożności gminy	Mediana wskaźnika wzrostu	Mediana wskaźnika spadku
Klasa A	7,75%	10%
Klasa B	9%	5,65%
Klasa C	10%	8%
Klasa D	8%	8%

Przyjęta metoda wyliczenia wartości bezwzględnej w obydwu grupowaniach dała bardzo zbliżone wyniki.

W podziale gmin na rodzaje szacuje się zwiększenie dochodów własnych gmin o 60 mln zł, a zmniejszenie o 723 mln zł. W podziale według klasy zamożności szacowane zmiany wyniosą: wzrost o 61 mln zł, spadek o 717 mln zł.

Przybliżone wyliczone wartości dla poszczególnych kategorii i klas zamożności gmin zawierają poniższe zestawienia.

Tabela 10.

Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu własnego w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według rodzajów oraz klas zamożności gmin

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana	
	wzrost	spadek
	w milionach zł	
Rodzaje gmin		
Gminy miejskie	3	44
Gminy wiejskie	47	93
Gminy miejsko-wiejskie	9	189
Miasta na prawach powiatu	0	397
Klasy zamożności		
Klasa A	9	26
Klasa B	10	34
Klasa C	16	47
Klasa D	26	609

Źródło: opracowanie własne.

Zmiana wpływów z podstawowych źródeł dochodów własnych w 2020 roku

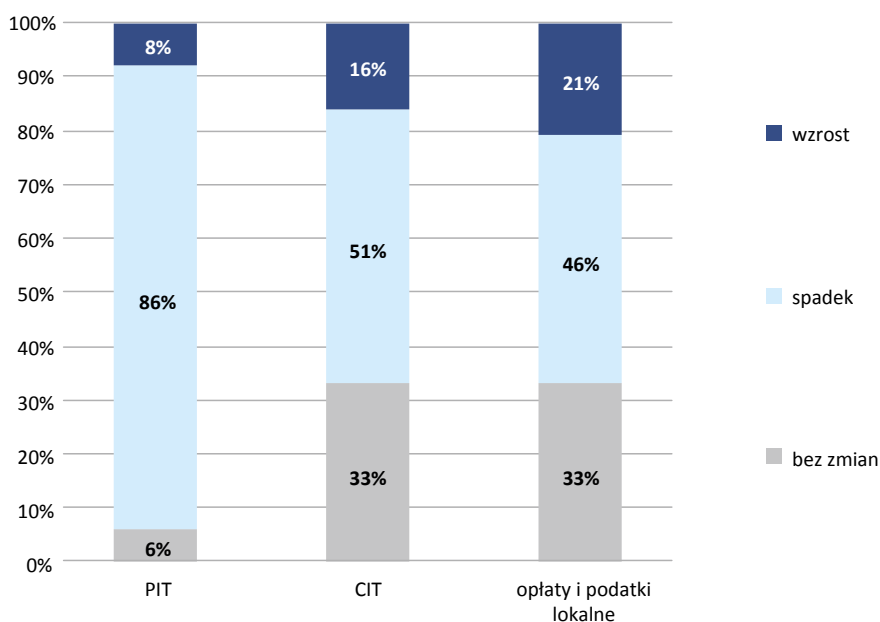
Do analizy wybrano trzy źródła dochodów własnych:

- udział w dochodach budżetu państwa tytułem podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT),
- udział w dochodach budżetu państwa tytułem podatku od osób prawnych (CIT),
- podatki i opłaty lokalne.

Nie wyczerpuje to oczywiście wszystkich źródeł dochodu własnego gmin, podobnie jak nie jest wielkością decydującą o poziomie całkowitego dochodu (np. udział w podatku CIT).

Wykres 4.

Spodziewana zmiana wpływów z wybranych źródeł finansowania dochodów własnych w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci gminni zakładający spadek w dochodach własnej JST udziału w podatku PIT, który stanowi niemal 45% dochodów własnych gmin, określili poziom zmiany w przedziale od 0,5% do 30%. Z kolei przedstawiciele gmin liczący na wzrost udziału z tytułu podatku PIT zakładają jego wzrost w granicach od 3,1% do 8,3%. Niestety, w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych nakładają się na siebie zarówno skutki pandemii, jak i zmian w ordynacji podatkowej wprowadzone w roku poprzednim, której następstwa mogą być odczuwalne przez samorządy w roku bieżącym.

Ze skutkami obniżenia dochodów z tytułu udziału w podatku PIT w pierwszej kolejności liczą się przedstawiciele zamożnych gmin oraz miast i gmin z obszarami miejskimi. Stosunkowo słabiej ta zmiana uderza w gminy typowo wiejskie o znaczącym udziale rolnictwa (osoby uzyskujące dochody wyłącznie z tytułu pracy we własnym gospodarstwie rolnym nie są podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych).

Tabela 11. Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych według rodzaju i klasy zamożności gminy

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	10	90	0
Gminy wiejskie	9	84	6
Gminy miejsko-wiejskie	3	89	8
Miasta na prawach powiatu	0	100	0
Klasa zamożności			
Klasa A	8	81	11
Klasa B	8	84	8
Klasa C	11	86	3
Klasa D	3	94	3
Razem	8	86	6

Źródło: opracowanie własne.

Stosując wskazaną wcześniej metodę szacowania uzyskano przybliżoną wielkość spodziewanych zmian w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Szacuje się, że dochód gmin tytułem udziału w PIT zwiększy się w 2020 roku o 8–9 mln zł, a zmniejszy o ok. 215 mln zł.

Tabela 12. Szacunkowa wartość zmiany dochodu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana	
	wzrost	spadek
	w milionach zł	
Rodzaj gminy		
Gminy miejskie	0	23
Gminy wiejskie	8	71
Gminy miejsko-wiejskie	1	70
Miasta na prawach powiatu	0	51
Razem	9	215
Klasa zamożności		
Klasa A	2	17
Klasa B	1	23
Klasa C	3	39
Klasa D	2	137
Razem	9	215

Źródło: opracowanie własne.

Kwoty uzyskane z udziału w podatku CIT są dla samorządów gminnych stosunkowo niewielkie – w 2019 roku stanowiły one zaledwie ok. 3% dochodów własnych. Niemniej właśnie w przypadku tej daniny pojawiły się najbardziej skrajne opinie. Wzrostu dochodu z tego źródła spodziewa się 16% przedstawicieli ankietowanych gmin, spadek przewiduje 51% ankietowanych, a zmian nie przewiduje 33% odpowiadających. Również poziom zmian jest zdecydowanie szerszy niż w przypadku pozostałych pytań – w skrajnych przypadkach ankietowani zaznaczali zmiany sięgające 100%, zarówno w zakresie wzrostu, jak i spadku.

Tabela 13. Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych według rodzaju i klasy zamożności gminy

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	10	70	20
Gminy wiejskie	17	44	40
Gminy miejsko-wiejskie	14	66	20
Miasta na prawach powiatu	33	67	0
Klasa zamożności			
Klasa A	8	50	42
Klasa B	19	46	35
Klasa C	20	51	29
Klasa D	17	58	25
Razem	16	51	33

Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na duży rozrzut udzielanych odpowiedzi prezentowanie szacowanych wartości w układzie poszczególnych agregacji (wg rodzajów i klasy zamożności gmin) jest obciążone zbyt dużym błędem. **Uproszczony szacunek dla całego województwa, przy medianie wzrostu wynoszącej 10% i medianie spadku równej 16%, pozwala wyliczyć szacunkowy wzrost dochodów z CIT w niektórych gminach na poziomie ok. 2 mln zł, przy jednoczesnym spadku w części pozostałych na poziomie 23 mln zł.**

Trzecim analizowanym źródłem dochodów własnych są opłaty i podatki lokalne. W 2019 roku to źródło dostarczyło gminom niemal 31% środków w ramach dochodów własnych. Wielkość zmiany wyszacowały jedynie 64 gminy, w dodatku wykazując bardzo duży rozrzut wielkości, co nie pozwala na zbyt szczegółowe analizy, a w szczególności na szacowanie wielkości na poziomie agregacji niższym niż województwo.

Natomiast spodziewane trendy zmian wskazały wszystkie gminy, które wypełniły ankiety. Trudno jednak wskazać zależności między spodziewanymi zmianami a wielkością czy rodzajem gminy.

Tabela 14.

Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem opłat i podatków lokalnych według rodzaju i klasy zamożności gminy

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	10	70	20
Gminy wiejskie	22	43	35
Gminy miejsko-wiejskie	20	51	29
Miasta na prawach powiatu	33	33	33
Klasy zamożności			
Klasa A	22	42	36
Klasa B	19	46	35
Klasa C	23	54	23
Klasa D	19	44	36
Razem	21	46	33

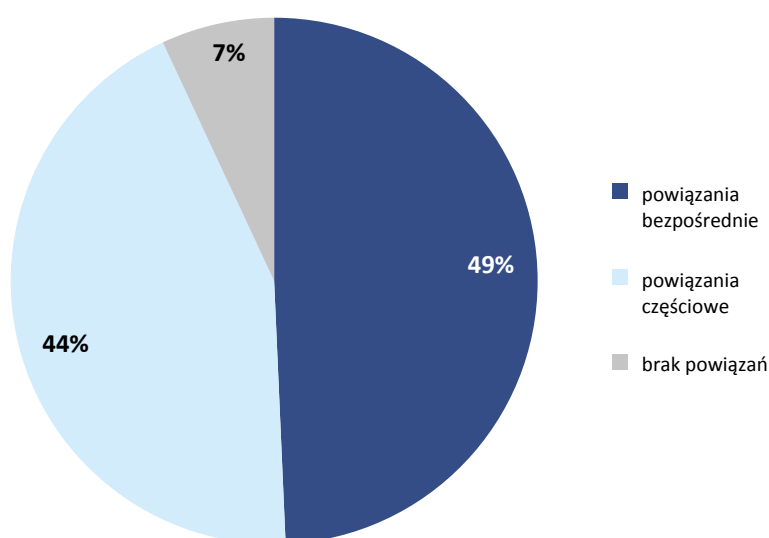
Źródło: opracowanie własne.

Mediana zmian wyniosła 8% w przypadku gmin deklarujących wzrost dochodów z tytułów opłat i podatków lokalnych, a 5% w przypadku gmin wskazujących na ich spadek. **Przybliżona wielkość wzrostu dochodu w gminach wskazujących ten trend zmian zamyka się kwotą ok. 118 mln zł, a szacunkowa wartość spadku dochodu z omawianego tytułu wynosi 40 mln zł.**

Niemal połowa respondentów łączy zmiany w dochodach własnych bezpośrednio z epidemią COVID-19, a jedynie 7% nie dostrzega żadnego związku.

Wykres 5.

Powiązania prognozowanych zmian w dochodach własnych z epidemią COVID-19 w 2020 roku (według opinii respondentów)

Źródło: opracowanie własne.

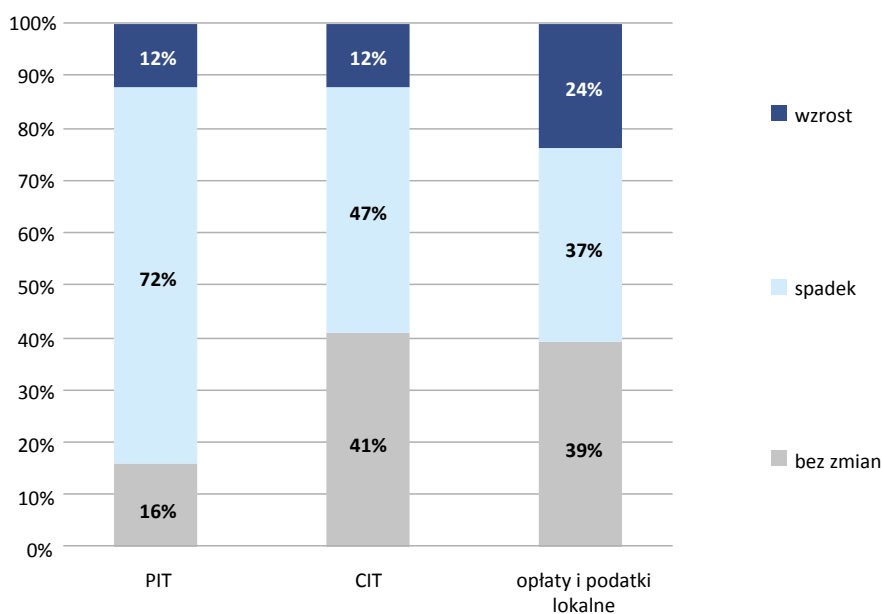
Związek między pandemią a zmianą dochodów własnych szczególnie silnie jest dostrzegany wśród respondentów wykazujących spadek dochodów własnych. W 2020 roku 60% respondentów dostrzegło taką zależność. Dla odmiany wśród gmin spodziewających się wzrostu dochodu bezpośredni związek z epidemią wskazało 23% respondentów. Ta druga grupa wykazała też proporcjonalnie największą pewność, że związek taki nie występuje – aż 36% przedstawicieli gmin spodziewających się wzrostu dochodu własnego zaznaczyło tę odpowiedź.

Bezpośredni związek wielkości dochodów własnych z epidemią jest proporcjonalny do zamożności gminy i jej rodzaju. Najmniejszy związek odczuwają najmniej zamożne gminy (klasy pierwszej) – 33% oraz gminy wiejskie (41%). Gminy miejsko-wiejskie łączą te dwa fakty w 63% przypadków, gminy miejskie – w 70%, a miasta na prawach powiatu – w 100,%. W przypadku zamożności gmin maksymalny odsetek wynosi 75% dla gmin klasy IV.

Zmiana wpływów z podstawowych źródeł dochodów własnych w 2021 roku

Wykres 6.

Spodziewana zmiana wpływów z wybranych źródeł finansowania dochodów własnych w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne.

Gminy przewidują zmiany w dochodach własnych w 2021 roku nieco mniej pesymistycznie niż w roku bieżącym, ale w dalszym ciągu prognoz tych nie można zaliczyć do optymistycznych. Zdecydowana większość respondentów uważa, że trendy zaznaczone przez nich w 2020 roku w poszczególnych źródłach zasilania dochodu własnego przeniosą się na kolejny rok.

W przypadku udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) jedynie 8% respondentów gminnych przewidujących spadek dochodu na 2020 rok spodziewa się jego wzrostu w roku 2021. W „drugą stronę” ten odsetek jest większy (9%), ale odnosi się do mniejszego zbioru.

Tabela 15. Spodziewane zmiany w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku

Prognozowana zmiana w dochodach z PIT w 2020 roku	Prognozowana zmiana dochodu z PIT w 2021 roku			
	wzrost	spadek	bez zmian	razem
	w procentach			
Wzrost	73	9	18	100
Spadek	8	80	12	100
Bez zmian	0	33	67	100
Razem	12	72	16	100

Źródło: opracowanie własne.

Spadku dochodów tytułem udziału w podatku PIT stosunkowo najmniej obawiają się respondenci najmniej zamieszkałych gmin wiejskich, wskazując jednocześnie jako bardzo prawdopodobne utrzymanie stanu z 2019 roku.

Tabela 16. Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku według rodzaju i klasy zamożności gmin

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	10	70	20
Gminy wiejskie	15	70	16
Gminy miejsko-wiejskie	6	77	17
Miasta na prawach powiatu	33	67	0,0
Klasy zamożności			
Klasa A	14	53	33
Klasa B	5	84	11
Klasa C	14	74	11
Klasa D	17	75	8
Razem	13	72	16

Źródło: opracowanie własne.

Sygnalizowany przez gminy poziom zmian mieści się w granicach od 0,7% do 24% w przypadku spodziewanych wzrostów oraz w granicach od 1% do 30% – w przypadku spadków. Wielkość zmian wyszacowało zbyt mało gmin, aby można było wyliczyć w miarę wiarygodne wielkości dla poszczególnych kategorii gmin. W przypadku województwa przyjęto dla gmin wykazujących wzrost medianę wartości wzrostu w tej grupie (5%), a w przypadku gmin wykazujących spadek – medianę wartości spadku (10%) i tymi wielkościami uzupełniono brakujące dane w bazie.

Szacunkowa wartość wzrostu wpływów gmin z podatku dochodowego od osób fizycznych w 2021 roku wyniesie w skali całego województwa ok. 93 mln zł, przy jednoczesnym spadku o 145 mln zł.

Udział w podatku dochodowym od osób prawnych jest nieco mniej istotny dla budżetów gminy. Niemniej gminy w 2021 roku w mniejszym stopniu niż w 2020 roku spodziewają się wzrostu dochodu z tego źródła, nastawiając się raczej na stagnację. Dostyc dobrze to widać w przypadku respondentów nastawionych na wzrost dochodów w 2020 roku, z których tylko 43% podtrzymało przekonanie o możliwości dalszego wzrostu w 2021 roku. Wyjątkowo stabilna w swoich przewidywaniach jest grupa przedstawicieli gmin twierdzących, że w 2020 roku dochód z CIT nie ulegnie zmianie – na kolejny rok to przekonanie przedłużyło 87% respondentów.

Tabela 17. Spodziewane zmiany w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku

Prognozowana zmiana w dochodach z CIT w 2020 roku	Prognozowana zmiana w dochodach z CIT w 2021 roku			
	wzrost	spadek	bez zmian	razem
	w procentach			
Wzrost	44	17	39	100
Spadek	8	80	12	100
Bez zmian	2	11	87	100
Razem	12	47	41	100

Źródło: opracowanie własne.

Spadku dochodów z CIT obawiają się w pierwszej kolejności gminy najbardziej zamożne, posiadające miasta lub będące ośrodkami miejskimi. Z kolei gminy najmniej zamożne wskazują raczej stagnację w dochodach. Jest to kolejne pokłosie struktury gospodarki, a w szczególności lokalizacji zakładów osób prawnych na ogół w miastach.

Tabela 18. Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku według rodzaju i klasy zamożności gmin

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana w dochodach z CIT w 2021 roku		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	10	50	40
Gminy wiejskie	16	37	47
Gminy miejsko-wiejskie	0	71	29
Miasta na prawach powiatu	33	67	0
Klasy zamożności			
Klasa A	14	33	53
Klasa B	11	43	46
Klasa C	9	51	40
Klasa D	14	61	25
Razem	12	47	41

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiciele gmin nieco bardziej optymistycznie spoglądają na 2021 rok pod względem spodziewanych dochodów tytułem opłat i podatków lokalnych. Co najmniej na poziomie 2019 roku spodziewa się ich 63% respondentów, tj. o 9 punktów procentowych więcej niż w 2020 roku. A trzeba pamiętać, że właśnie ta grupa dochodów jest bezpośrednio powiązana z gminnymi działaniami chroniącymi przedsiębiorców, tj. np. wszelkie odroczenia lub wstrzymanie poboru podatków lokalnych, obniżenia opłat i czynszów za wynajem pomieszczeń i przestrzeni gminnej.

Tabela 19. Spodziewane zmiany w dochodach tytułem opłat i podatków lokalnych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku

Zmiana w dochodach własnych w 2020 roku	Zmiana w dochodach własnych w 2021 roku			
	wzrost	spadek	bez zmian	Razem
	w procentach			
Wzrost	73	7	20	100
Spadek	9	70	21	100
Bez zmian	13	11	77	100
Razem	24	37	39	100

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźniki w poszczególnych kategoriach gmin są bardzo wyrównane, ale nieco więcej bardziej zamożnych gmin miejskich optuje za zwiększeniem dochodów z opłat i podatków własnych.

Tabela 20. Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem opłat i podatków lokalnych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku według rodzaju i klasy zamożności gmin

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Spodziewana zmiana dochodu z tytułu opłat i podatków lokalnych w 2021 roku		
	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach		
Rodzaj gminy			
Gminy miejskie	30	50	20
Gminy wiejskie	25	33	42
Gminy miejsko-wiejskie	17	46	37
Miasta na prawach powiatu	33	33	33
Klasy zamożności			
Klasa A	22	36	42
Klasa B	19	38	43
Klasa C	23	40	37
Klasa D	31	36	33
Razem	24	37	39

Źródło: opracowanie własne.

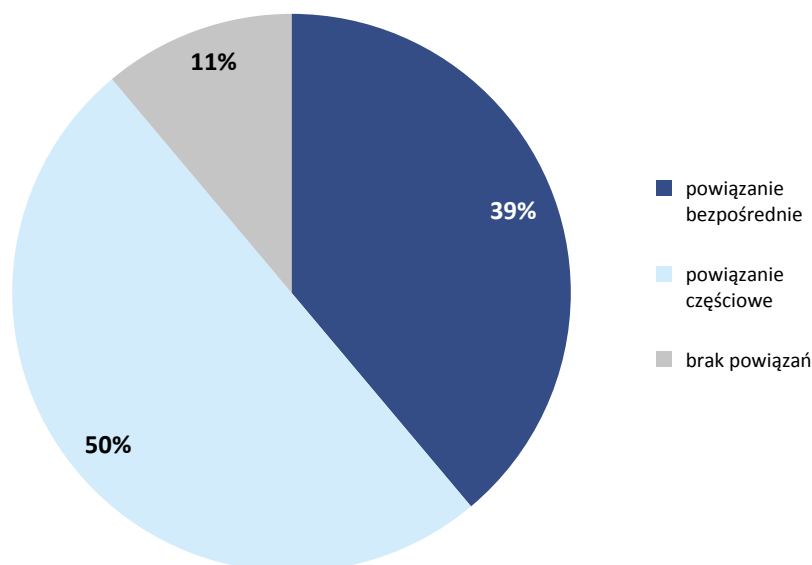
Powiązania między wpływami na dochód własny a epidemią COVID-19 w 2021 roku dostrzega 89% respondentów. Silny, bezpośredni związek jest już wskazywany przez mniejszy odsetek przedstawicieli gminnych według każdego z grupowań, przy zachowaniu struktury zgodnej z poprzednim rokiem. Czyli stosunkowo najslabiej związki na linii finanse – epidemia dostrzegają przedstawiciele gmin wiejskich (34%) i najniższej

I klasy zamożności (25%). Najsilniejsze związki dostrzegają gminy najbardziej zamożne – IV klasy (53%) i miasta na prawach powiatu (67%).

Wykres 7.

Związek prognozowanych zmian w dochodach własnych z epidemią COVID-19 w 2021 roku w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Gminne „tarcze antykryzysowe”

Niezależnie od „tarcz antykryzysowych” wprowadzanych na szczeblu całego kraju lub regionu, samorządy lokalne podejmowały działania mające na celu ułatwienie przetrwania drobnym przedsiębiorcom, szkołom czy służbie zdrowia. Oczywiście były to przedsięwzięcia na miarę możliwości budżetów lokalnych, zasobów nieruchomości, uwarunkowań prawnych. Na ogół te działania obejmowały czasowe wstrzymanie poborów podatków lokalnych, renegocjacje stawek czynszowych i terminów płatności w lokalach gminnych, zakup środków ochrony indywidualnej, udostępnianie sprzętu do nauki zdalnej, doposażenie placówek służby zdrowia itp. Oczywiście duże gminy dysponujące odpowiednimi rezerwami finansowymi mogły przedstawić odpowiednio szerszą, bardziej zróżnicowaną ofertę.

Na 144 gminy, które wypełniły ankietę, dodatkowe działania o charakterze antykryzysowym potwierdziło 117 przedstawicieli gmin, tj. 81% zbiorowości. Zdecydowanie częściej działania w tym kierunku podejmowały gminy bogate o charakterze miejskim.

Tabela 21. Struktura odpowiedzi na pytanie o uruchomienie własnej tarczy antykryzysowej gminy

Rodzaj/klasa zamożności gminy	Odsetek odpowiedzi	
	twierdzących	przeczących
	w procentach	
Rodzaj gminy		
Gminy miejskie	90	10
Gminy wiejskie	77	23
Gminy miejsko-wiejskie	89	11
Miasta na prawach powiatu	100	0
Klasy zamożności		
Klasa A	75	25
Klasa B	78	22
Klasa C	80	20
Klasa D	92	8
Razem	81	19

Źródło: opracowanie własne.

Wielkość środków przeznaczonych na wsparcie w ramach własnej „tarczy antykryzysowej” mieści się w granicach od 2 tys. zł do 73 mln zł (Kraków), przy czym w przypadku 6 gmin wartość środków zaangażowanych w „tarczę antykryzysową” wyniosła co najmniej 1 mln zł. Mediana (wartość środkowa) wartości lokalnych „tarcz antykryzysowych” jest związana z rodzajem gminy i wyniosła:

- w gminach wiejskich – 135 tys. zł,
- w gminach miejsko-wiejskich – 301 tys. zł,
- w gminach miejskich – 348 tys. zł,
- w miastach na prawach powiatu – 1500 tys. zł,

a dla całego województwa – 163 tys. zł.

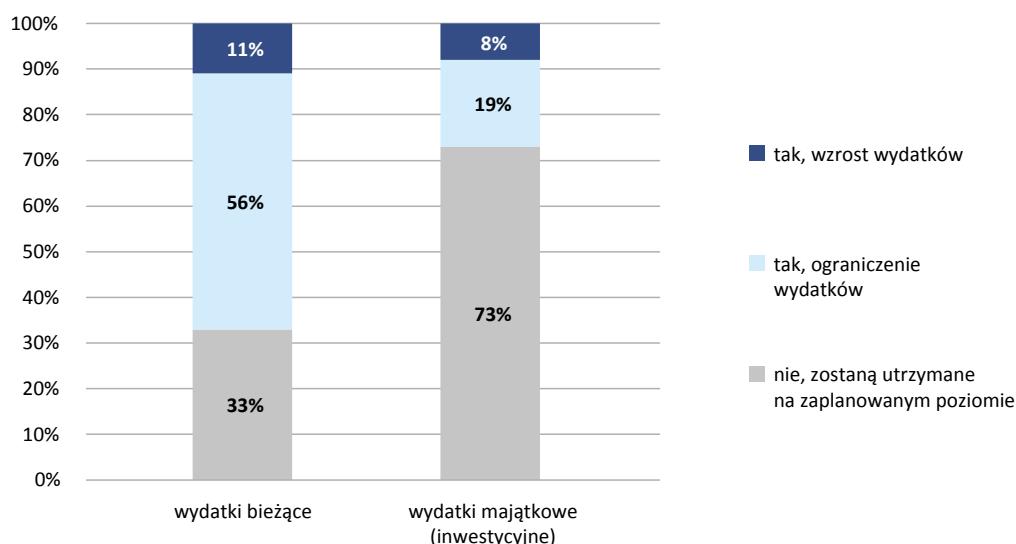
Gotowość ponoszenia wydatków na działania związane z własną „tarczą antykryzysową” również w 2021 roku wyraziło 87 gmin (a więc o ok. ¼ mniej w porównaniu z rokiem bieżącym), ale trzeba przyjąć, że jest za wcześnie na składanie deklaracji, zwłaszcza że sytuacja związana z COVID-19 jest niezwykle dynamiczna. Również zabezpieczane środki na ten cel są w tej chwili mniejsze – wartość środkowa oscyluje w okolicach 100 tys. zł.

Zmiana planów wydatków budżetowych w 2020 roku

W związku z prognozowanym spadkiem dochodów oraz umiarkowanym zainteresowaniem zaciąganiem dodatkowego zadłużenia gminy liczą się z potrzebą zmiany wydatków budżetowych w 2020 roku. Plany wydatków bieżących w 2020 roku zamierza zmienić 67% przebadanych gmin, a wydatków inwestycyjnych – tylko 27% gmin. Przeszło połowa respondentów (56%) wskazała, że w 2020 roku ograniczy wydatki bieżące. 11% badanych JST wskazało, że w związku z pandemią przewidują wzrost wydatków bieżących, a 33% respondentów, że wydatki bieżące na 2020 rok pozostaną utrzymane na zaplanowanym poziomie.

Wykres 8.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wydatków budżetowych w podziale na wydatki bieżące oraz majątkowe w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok

Źródło: opracowanie własne..

Ograniczanie wydatków bieżących jest ściśle skorelowane ze zmianą dochodów ogółem. Gminy, które wskazały, że dochody w 2020 roku spadną, najczęściej wskazywały na ograniczenie wydatków bieżących (66%). Z kolei w gronie gmin, które wskazywały na wzrost dochodów ogółem, udział deklaracji dotyczących spadku wydatków bieżących jest najmniejszy (33%) oraz najwyższy mówiący o wzroście wydatków bieżących w 2020 roku (28%). Gminy, których dochód w 2020 roku nie uległ zmianie, w większości nie będą zmniejszać wydatków bieżących (55%).

Tabela 22. Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i wydatków bieżących

		Zmiana wydatków bieżących			
		wzrost	spadek	bez zmian	ogółem
		w procentach			
Zmiana dochodów ogółem	Wzrost	28	33	39	100
	Spadek	5	66	29	100
	Bez zmian		45	55	100
	Razem	11	56	33	100

Źródło: opracowanie własne.

Zupełnie inaczej prezentują się przewidywania gmin dotyczące zmian w strukturze wydatków majątkowych. ¼ respondentów nie planuje zmian w tym obszarze, 8% gmin wskazało, że nastąpi wzrost wydatków, a 19% wskazało na ograniczenie wydatków. Mniejsza skala zmian wydatków inwestycyjnych wynika z ich mniejszej elastyczności. W sytuacji nagłej potrzeby dostosowania wydatków do spadku dochodów łatwiej zmienić bieżące wydatki.

Ograniczenie wydatków majątkowych zależy od zmian dochodów w 2020 roku. Gminy, które wskazały, że w 2020 roku odnotują spadek dochodu częściej będą zmuszone do ograniczenia inwestycji (25%) niż gminy, które prognozują, że zmiana dochodów nie nastąpi (9%) lub że poziom dochodów w 2020 wzrośnie (8%).

Tabela 23. Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i wydatków majątkowych

		Zmiana wydatków majątkowych			
		wzrost	spadek	bez zmian	ogółem
		w procentach			
Zmiana dochodów ogółem	Wzrost	13	8	79	100
	Spadek	7	25	68	100
	Bez zmian		9	91	100
	Razem	8	19	73	100

Źródło: opracowanie własne

Zmiany planów w zakresie wydatków bieżących różnią się ze względu na rodzaj gminy. W przypadku gmin miejskich (w tym miast na prawach powiatu) zdecydowanie częściej prognozowany jest spadek wydatków bieżących, podczas gdy gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie tylko w połowie przypadków szacują, że w związku z epidemią COVID-19 wydatki bieżące w 2020 roku zostaną ograniczone. ⅓ gmin wiejskich i miejsko-wiejskich wskazywała, że plany w zakresie wydatków bieżących w 2020 nie zmienią się. Deklaracje te pokrywają się w dużej mierze z oceną zmian dochodu w 2020 roku. W gronie gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich najwyższy był udział podmiotów wskazujących na wzrost dochodu w 2020 roku oraz najmniejszy udział tych, które wskazywały na jego spadek. Lepsza sytuacja finansowa przekłada się na mniejsze ograniczenia w obszarze wydatków.

W zakresie wydatków majątkowych różnice między typami gmin nie są duże, lecz układają się w czytelny schemat. Deklaracje mówiące o tym, że plany majątkowe zostaną utrzymane na zaplanowanym poziomie wahały się od 73% wśród gmin wiejskich, przez 77% wśród gmin miejsko-wiejskich, do 80% w gminach miejskich (żadne z 3 miast na prawach powiatu nie wskazało, że planuje wydatki majątkowe pozostawić na pierwotnie zaplanowanym na 2020 poziomie).

Tabela 24. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Wydatki bieżące			Wydatki majątkowe		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Gminy miejskie	0	90	10	0	20	80
Gminy wiejskie	12	51	37	9	18	73
Gminy miejsko-wiejskie	9	57	34	6	17	77
Miasta na prawach powiatu	33	67	0	33	67	0
Razem	11	56	33	8	19	73

Źródło: opracowanie własne.

Z punktu widzenia klas zamożności gmin ciężko dostrzec jednoznaczne prawidłowości w obszarze zmiany planów budżetowych na 2020 rok. Reprezentanci gmin najzamożniejszych najczęściej wskazywali, że w związku z epidemią COVID-19 przewidują ograniczenie wydatków bieżących, podczas gdy przedstawiciele najmniej zamożnych gmin najczęściej wskazywali, że w związku z epidemią COVID-19 przewidują wzrost wydatków majątkowych.

Tabela 25. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Wydatki bieżące			Wydatki majątkowe		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Klasa A	11	47	42	14	22	64
Klasa B	16	57	27	3	16	81
Klasa C	6	46	49	9	23	69
Klasa D	11	72	17	8	14	78
Razem	11	56	33	8	19	73

Źródło: opracowanie własne.

Wraz z kierunkiem zmian wydatków budżetowych w 2020 roku gminy zostały poproszone o ocenę skali tych zmian. Niestety stosunkowo mała część gmin była w stanie oszacować tę wielkość (mniej niż połowa potrafiła wskazać procent, o jaki zmniejszy się lub zwiększy dana kategoria wydatków w stosunku do planów budżetowych na 2020 rok). Ponadto, spośród 5 największych gmin (mierzonych wartością budżetu) tylko jedna potrafiła oszacować zmiany poszczególnych wielkości wydatków budżetowych. Zastosowanie dotychczas wykorzystywanej metodologii szacowania wielkości zmian w poszczególnych rodzajach gmin oraz klasach zamożności nie było możliwe. Stąd zdecydowano się na określenie zmian wartości dla ogółu gmin, które wzięły udział w badaniu. W przypadku zmian wydatków bieżących w 2020 roku mediana wzrostu wartości wydatków wyniosła 1,5%, podczas gdy mediana ograniczenia wartości wydatków – 5%. Dla wydatków majątkowych w 2020 roku zarówno mediana wzrostu wartości wydatków, jak i mediana ograniczenia wartości wydatków wyniosła 10%.

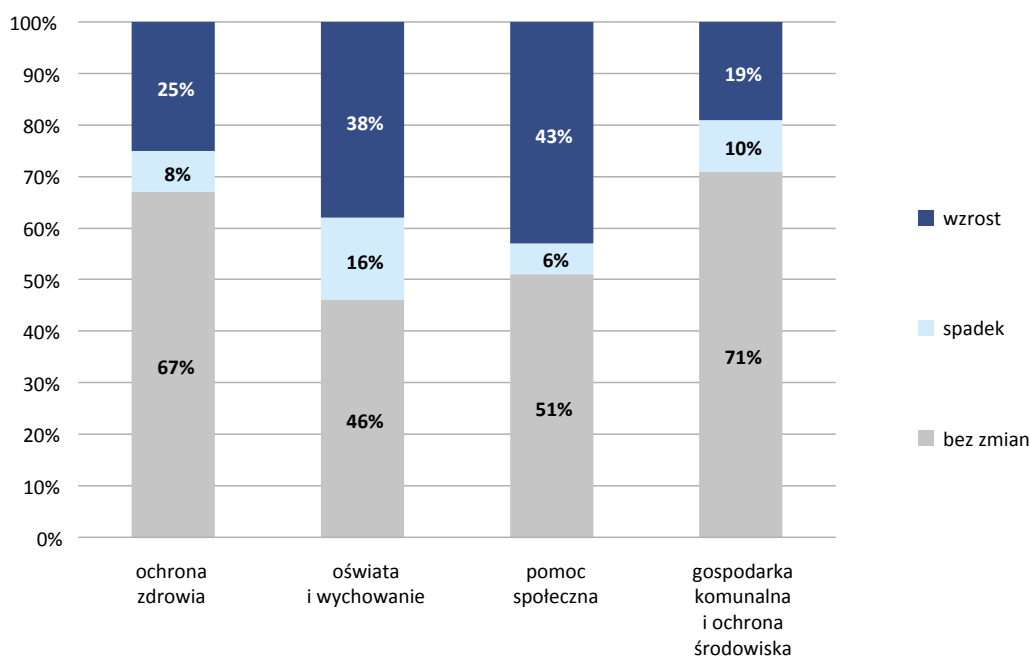
Z szacunku wynika, że wartości wydatków bieżących gmin w 2020 roku będą mniejsze o ok. 209 mln zł, podczas gdy wydatki majątkowe gmin w 2020 roku w stosunku do pierwotnych planów budżetowych na rok 2020 wzrosną o ok. 76 mln zł.

Zmiana wybranych wydatków bieżących w 2020 roku

Pandemia COVID-19 w sposób nierównomierny wpływa na poszczególne aspekty życia społecznego. Dlatego kierując ankietą do gmin z pytaniem o zmianę bieżących wydatków budżetowych zdecydowano się na wybór 4 działów, w których spodziewano się największych dodatkowych kosztów po stronie samorządów. We wszystkich ocenianych działach wzrost wydatków wskazywany był częściej niż ogółem w kategorii bieżących wydatków budżetowych w 2020 roku (11%). Mimo że gminy w większości starały się ograniczyć bieżące wydatki budżetowe celem zbilansowania mniejszych dochodów, w działach ocenianych w badaniu były zmuszone do zwiększenia bieżących wydatków. Dotyczy to przede wszystkim działów, które są związane bezpośrednio z zapewnieniem ochrony indywidualnej i zbiorowej mieszkańców oraz pracowników podległych samorządom służb. Stąd najczęściej wzrost bieżących wydatków budżetowych w 2020 roku wskazywano w takich działach, jak: pomoc społeczna (43%), oświata i wychowanie (38%), ochrona zdrowia (25%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (19%).

Wykres 9.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działów

Źródło: opracowanie własne.

Zmiana wydatków bieżących najkorzystniej wypada w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Te dwa typy gmin częściej niż gminy miejskie wskazywały na konieczność podniesienia wydatków bieżących w 4 analizowanych działach. Wzrost poziomu wydatków bieżących był nieznacznie częściej wskazywany w gminach miejsko-wiejskich, natomiast gminy wiejskie w najmniejszym zakresie zmuszone były do zmian bieżących wydatków budżetowych w 4 prezentowanych działach. Szczegółowe informacje o rozkładzie wydatków bieżących według działów w poszczególnych typach gmin zawierają poniższe tabele.

Tabela 26.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Ochrona zdrowia			Oświata i wychowanie		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Gminy miejskie	10	10	80	10	30	60
Gminy wiejskie	23	6	71	40	11	49
Gminy miejsko-wiejskie	32	11	57	40	23	37
Miasta na prawach powiatu	67	0	33	67	33	
Razem	25	8	67	38	16	46

Rodzaj gminy	Pomoc społeczna			Gospodarka komunalna i ochrona środowiska		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Gminy miejskie	20	20	60	20	20	60
Gminy wiejskie	42	4	54	17	8	75
Gminy miejsko-wiejskie	48	9	43	26	11	63
Miasta na prawach powiatu	100	0	0	33	0	67
Razem	43	6	51	19	10	71

Źródło: opracowanie własne.

Trudno wskazać jednorodny sposób postępowania gmin z punktu widzenia klas zamożności. W przypadku „ochrony zdrowia” $\frac{2}{3}$ gmin, bez względu na poziom zamożności, nie planuje zmieniać bieżących wydatków budżetowych na 2020 rok.

W przypadku bieżących wydatków na „oświatę i wychowanie” wraz ze wzrostem zamożności gminy poziom deklaracji wskazujących na ograniczanie tej kategorii wydatków wzrasta. Z kolei spadkowi zamożności gmin towarzyszy przyrost opinii mówiących o tym, że w 2020 roku gmina planuje zwiększyć bieżące wydatki budżetowe w stosunku do planów na 2020 rok na „oświatę i wychowanie”.

W przypadku „pomocy społecznej” gminy najzamożniejsze cechowały się najwyższymi deklaracjami mówiącymi o potrzebie ograniczenia wydatków bieżących na ten cel (14%) oraz najniższym udziałem opinii wskazujących, że wydatki bieżące na ten cel prawdopodobnie wzrosną (39%).

Tabela 27.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Ochrona zdrowia			Oświata i wychowanie		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Klasa A	30	3	67	55	6	39
Klasa B	22	11	67	35	16	49
Klasa C	26	6	68	34	14	51
Klasa D	22	11	67	28	28	44
Razem	25	8	67	38	16	46

Klasa zamożności	Pomoc społeczna			Gospodarka komunalna i ochrona środowiska		
	wzrost	spadek	bez zmian	wzrost	spadek	bez zmian
	w procentach			w procentach		
Klasa A	55	3	42	25	8	67
Klasa B	38	8	54	8	14	78
Klasa C	40	0	60	23	0	77
Klasa D	39	14	47	22	17	61
Razem	43	6	51	19	10	71

Źródło: opracowanie własne.

Zmiana wybranych wydatków inwestycyjnych w 2020 roku

Przewidywania gmin dotyczące zmian w strukturze wydatków majątkowych w wybranych działach zbliżone są do wartości ogółem (¼ respondentów nie planuje zmian w tym obszarze, 8% gmin wskazało, że nastąpi wzrost wydatków, a 19% wskazało na ograniczenie wydatków). Kategorie wartości wydatków majątkowych ogółem oraz w poszczególnych działach nie są wprost porównywalne, gdyż pytanie o wydatki majątkowe ogółem nie uwzględniało odpowiedzi „nie planujemy inwestycji”, podczas gdy w podziale na działy budżetowe taka sytuacja została uwzględniona, występowała, a w niektórych działach była to najczęściej wskazywana kategoria („pomoc społeczna” – 61%, „ochrona zdrowia” – 60%)¹. Mimo tych ograniczeń widać, że opisywane działy budżetu cechują się inną proporcją niż w kategorii wydatków inwestycyjnych ogółem. W każdym z analizowanych działów wskazania mówiące o zmniejszeniu nakładów inwestycyjnych w stosunku do planu na 2020 rok są mniejsze niż te wskazujące wzrost nakładów (odwrotnie niż w pytaniu o zmiany wydatków inwestycyjnych ogółem). Stąd wniosek, że w działach wytypowanych do badania częstsze będą wzrosty nakładów inwestycyjnych w porównaniu z planowanymi na 2020 rok, niż w pozostałych działach budżetu.

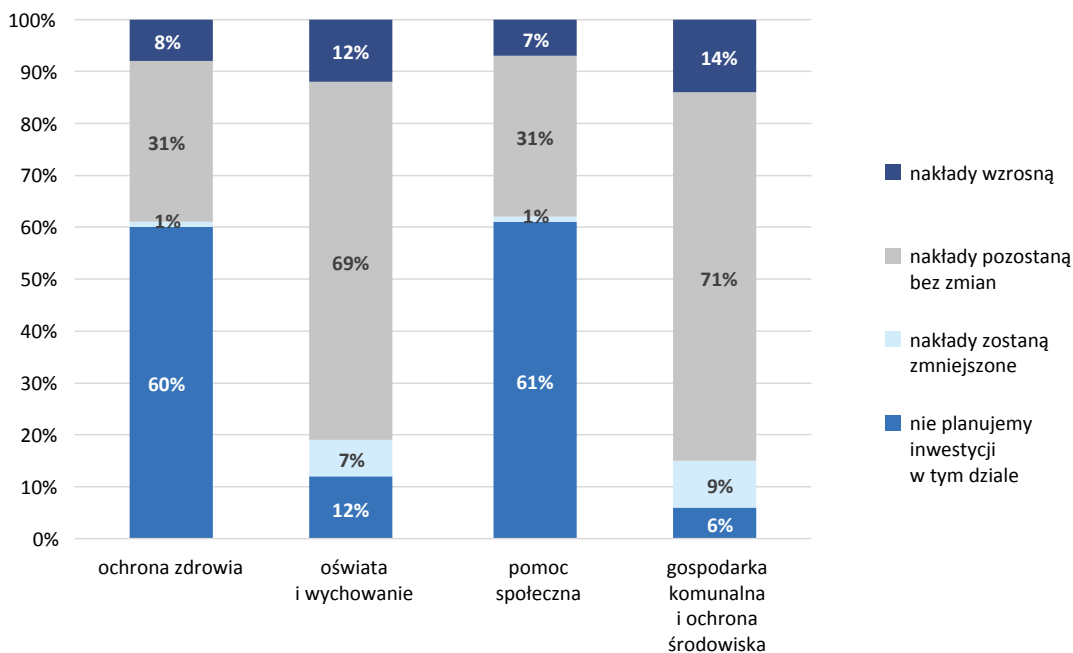
Najczęściej wzrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do planów budżetowych na 2020 rok odnotowano w działach „gospodarka komunalna i ochrona środowiska” (14%) oraz „oświata i wychowanie” (12%). Po uwzględnieniu w analizie odpowiedzi „nie planujemy inwestycji w tym dziale” udział deklaracji dla „pomocy społecznej” wyniósł 18%, a dla „ochrony zdrowia” – 19%.

¹ Gdyby z odpowiedzi wyłączyć kategorie „nie planujemy inwestycji w tym dziale”, proporcja odpowiedzi w poszczególnych działach prezentowałaby się następująco (kolejno: „nakłady wzrosną”, „nakłady pozostaną bez zmian”, „nakłady zostaną zmniejszone”): ochrona zdrowia (19%, 79%, 2%), oświata i wychowanie (14%, 78%, 8%), pomoc społeczna (18%, 80%, 2%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (15%, 76%, 10%).

Wykres 10.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę inwestycyjnych wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań

Źródło: opracowanie własne.

Opinie gmin dotyczące zmian w strukturze wydatków majątkowych w ochronie zdrowia różnią się ze względu na rodzaj gminy. Wydatki na ten cel nie były przewidziane w gminach wiejskich (14%) oraz gminach miejsko-wiejskich (6%), podczas gdy wszystkie gminy miejskie i miasta na prawach powiatu w budżetach na 2020 rok przewidywały wydatki na ten cel. Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie od pozostałych odróżniało również to, że w największym udziale nie planowały zmian w tym obszarze (kolejno: 71% oraz 71%). Najczęściej zmiany w wydatkach inwestycyjnych zgłaszane były w gminach miejskich – głównie w zakresie spadku, ale również wzrostu wydatków.

W obszarze zmian wydatków inwestycyjnych na „oświatę i wychowanie” najbardziej wyróżniały się gminy wiejskie – aż 66% z nich nie planowało wydatków w tym obszarze, 27% nie planowało zmian wydatków, a zaledwie 6% – wzrost względem planów budżetowych na 2020 rok.

Zmiany wydatków inwestycyjnych na „pomoc społeczną” najbardziej wyróżniały gminy miejskie (w tym miasta na prawach powiatu) – zaledwie ok. 30% z nich nie planowało wydatków w tym obszarze, przeszło połowa nie planowała zmian wydatków i jako jedyne zakładały spadek nakładów na wydatki inwestycyjne względem planów budżetowych na 2020 rok.

W obszarze zmian wydatków inwestycyjnych na „gospodarkę komunalną i ochronę środowiska” szacunki poszczególnych typów gmin były zbliżone do siebie – jedynie nieliczne gminy wiejskie i miejsko-wiejskie rozważały zmniejszenie wydatków na ten cel.

Tabela 28.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Ochrona zdrowia				Oświata i wychowanie			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Gminy miejskie	20	30	50	0	0	0	40	60
Gminy wiejskie	10	5	71	14	6	0	27	67
Gminy miejsko-wiejskie	20	3	71	6	11	3	40	46
Miasta na prawach powiatu	33	33	33	0	33	0	33	33
Razem	12	7	69	12	8	1	31	60

Rodzaj gminy	Pomoc społeczna				Gospodarka komunalna i ochrona środowiska			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Gminy miejskie	0	10	60	30	20	0	80	0
Gminy wiejskie	7	0	27	66	10	10	72	8
Gminy miejsko-wiejskie	6	0	34	60	23	9	65	3
Miasta na prawach powiatu	33	0	33	33	33	0	67	0
Razem	7	1	31	61	14	9	71	6

Źródło: opracowanie własne.

Przewidywania gmin dotyczące struktury wydatków majątkowych były bardzo zbliżone i nie różniły się znacząco z punktu widzenia klas zamożności gmin. W poszczególnych grupach można zauważyć pojedyncze wyróżniające się przypadki. W „ochronie zdrowia” jedynie gminy najbogatsze, nieznacznie częściej niż pozostałe gminy, miały plany inwestycyjne w tym obszarze oraz decydowały się na ich zmianę względem planów na 2020 rok.

Z kolei w dziale „oświata i wychowanie” największe zmiany były planowane przez gminy najuboższe. Udział tych, które deklarowały wzrost nakładów inwestycyjnych w 2020 roku względem pierwotnych planów na ten rok był prawie dwa razy wyższy niż średnio wśród ogółu gmin.

W przypadku „pomocy społecznej” najbogatsze gminy wyróżniał fakt posiadania planów inwestycyjnych w tym obszarze, których z powodu pandemii COVID-19 nie planowały zmienić (częściej niż pozostałe grupy gmin).

W dziale „gospodarka komunalna i ochrona środowiska” również wyróżniały się gminy najbogatsze – częściej niż pozostałe nie planowały dokonywać zmian w budżecie na 2020 rok w nakładach inwestycyjnych i dużo rzadziej niż pozostałe decydowały się na ograniczenie tych wydatków.

Szczegóły dotyczące wszystkich szacunkowych zmian wydatków inwestycyjnych w 2020 roku w wybranych działach w ujęciu klas zamożności gmin zawierają poniższe zestawienia.

Tabela 29.

Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Ochrona zdrowia				Oświata i wychowanie			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Klasa A	8	0	28	64	22	8	56	14
Klasa B	8	0	22	70	5	3	81	11
Klasa C	3	0	40	57	9	9	71	11
Klasa D	11	3	36	50	14	8	67	11
Razem	7	1	31	61	12	7	69	12

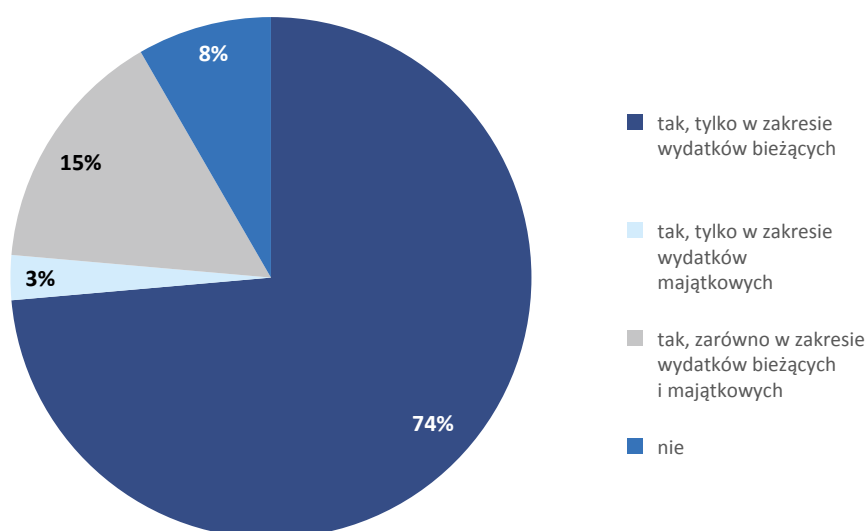
Klasa zamożności	Pomoc społeczna				Gospodarka komunalna i ochrona środowiska			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Klasa A	14	0	19	67	17	11	64	8
Klasa B	3	0	35	62	8	14	73	5
Klasa C	3	0	28	69	17	8	68	5
Klasa D	8	3	42	47	14	3	78	6
Razem	7	1	31	61	14	9	71	6

Źródło: opracowanie własne.

Zmiana planów wydatków budżetowych w 2021 roku

Jak kształtują się plany wydatków budżetowych na 2021 rok w związku z pandemią COVID-19? Tylko 8% gmin wskazało, że nie ma takich planów. W sytuacji, w której z dużym wyprzedzeniem można przygotować się do nadchodzących zmian, niemal wszystkie gminy zakładały na rok 2021 wydatki budżetowe związane z pandemią. Zaledwie 3% gmin zakłada jedynie wydatki majątkowe na ten cel, 74% wyłącznie wydatki bieżące, a 15% gmin – zarówno bieżące, jak i majątkowe wydatki związane z pandemią.

Wykres 11. Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19

Źródło: opracowanie własne.

Wśród gmin, które nie planują w budżecie na 2021 rok ujmować wydatków związanych z pandemią, dominują gminy miejskie (w tym miasta na prawach powiatu – ok. 30%), a następnie gminy miejsko-wiejskie (11%). W gronie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich dużo częściej niż w pozostałych grupach w budżecie na 2021 rok zaplanowano wyłącznie wydatki bieżące na działania związane z epidemią COVID-19.

Tabela 30. Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19 według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Spodziewana zmiana wydatków			
	tak – tylko wydatki bieżące	tak – tylko wydatki majątkowe	tak – zarówno wydatki bieżące, jak i majątkowe	nie
w procentach				
Gminy miejskie	60	0	10	30
Gminy wiejskie	75	4	17	4
Gminy miejsko-wiejskie	80	0	9	11
Miasta na prawach powiatu	0	0	67	33
Razem	74	3	15	8

Źródło: opracowanie własne.

Uwzględnianie wydatków związanych z pandemią w budżecie na 2021 rok różni się, gdy spojrzeć na gminy z perspektywy klas zamożności. Profil deklaracji dla gmin najbogatszych jest zbliżony do profilu dla miast. Dużo większy jest udział deklaracji, że gmina nie planuje ująć w budżecie na 2021 rok wydatków związanych z pandemią (14%) oraz wskazujących, że zostaną ujęte zarówno w kategorii bieżących, jak i inwestycyjnych wydatków (25%).

Tabela 31. Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19 według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Spodziewana zmiana wydatków			
	tak – tylko wydatki bieżące	tak – tylko wydatki majątkowe	tak – zarówno wydatki bieżące jak i majątkowe	nie
	w procentach			
Klasa A	75	3	14	8
Klasa B	84	0	11	5
Klasa C	74	9	11	6
Klasa D	61	0	25	14
Razem	74	3	15	8

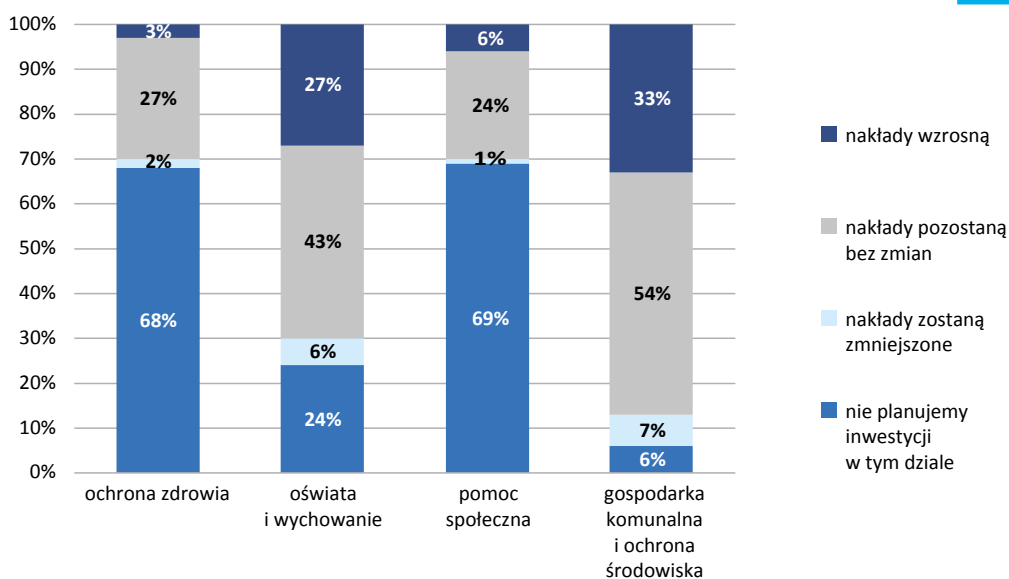
Źródło: opracowanie własne.

Zmiana wybranych wydatków inwestycyjnych w 2021 roku

Ostatnie pytanie, które zostało zadane gminom, dotyczyło tego, „czy w 2021 roku nastąpi zmiana w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych samorządu w wybranych działach”. Propozycja możliwych odpowiedzi była taka sama jak w przypadku pytania o to, czy w planach inwestycyjnych na rok 2020 uwzględniane są wydatki związane z pandemią. Struktura opinii gmin dotyczących zmian w strukturze wydatków majątkowych w związku z pandemią COVID-19 w 2021 roku jest bardzo podobna do tych dla 2020 roku. Najczęściej wzrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej na 2020 rok odnotowano w działach „gospodarka komunalna i ochrona środowiska” (33%) oraz „oświata i wychowanie” (27%). Deklaracje o wzroście nakładów na 2021 rok były częstsze o 15 punktów procentowych dla „oświaty i wychowania” oraz o 19 punktów procentowych dla działu „gospodarka komunalna i ochrona środowiska”. Podobnie udział odpowiedzi „nie planujemy inwestycji w tym dziale” był największy w kategoriach „pomoc społeczna” – 69% oraz „ochrona zdrowia” – 68% (o 8 punktów procentowych więcej w każdej z nich niż w przypadku zmian planów na 2020 rok).

Wykres 12.

Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach

Źródło: opracowanie własne.

Szczegóły dotyczące wszystkich szacunkowych zmian w nakładach inwestycyjnych na 2021 rok w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej według rodzajów gmin oraz w ujęciu klas zamożności gmin zawierają poniższe zestawienia.

Tabela 32.

Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach według rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Ochrona zdrowia				Oświata i wychowanie			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Gminy miejskie	0	0	30	70	10	0	50	40
Gminy wiejskie	3	2	26	69	24	6	43	27
Gminy miejsko-wiejskie	3	3	26	69	37	9	40	14
Miasta na prawach powiatu	0	0	67	33	33	0	67	0
Razem	3	2	27	68	27	6	43	24

Rodzaj gminy	Pomoc społeczna				Gospodarka komunalna i ochrona środowiska			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Gminy miejskie	0	0	40	60	0	10	80	10
Gminy wiejskie	5	1	21	73	36	7	50	7
Gminy miejsko-wiejskie	11	0	26	63	37	6	54	3
Miasta na prawach powiatu	0	0	67	33	33	0	67	0
Razem	6	1	24	69	33	7	54	6

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 33.

Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach według klasy zamożności gminy

Klasa zamożności	Ochrona zdrowia				Oświata i wychowanie			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Klasa A	5	0	14	81	20	8	39	33
Klasa B	5	3	22	70	35	8	30	27
Klasa C	0	3	43	54	20	3	63	14
Klasa D	0	3	30	67	30	6	42	22
Razem	3	2	27	68	27	6	43	24

Klasa zamożności	Pomoc społeczna				Gospodarka komunalna i ochrona środowiska			
	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy	wzrost	spadek	bez zmian	nie planujemy
	w procentach				w procentach			
Klasa A	14	0	11	75	39	6	44	11
Klasa B	3	0	21	76	41		46	8
Klasa C	0	3	37	60	23	6	71	0
Klasa D	5	3	28	64	30	11	53	6
Razem	6	1	24	69	33	7	54	6

Źródło: opracowanie własne.

Spis map, tabel i wykresów

MAPY

Mapa 1.	Gminy województwa małopolskiego według rodzaju.....	5
Mapa 2.	Gminy województwa małopolskiego wg klas zamożności	6
Mapa 3.	Kompletność badania według powiatów	7

TABELE

Tabela 1.	Kompletność badania według rodzaju gminy	7
Tabela 2.	Kompletność badania według klasy zamożności gminy	8
Tabela 3.	Struktura ilościowa odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu ogółem według rodzaju gminy	10
Tabela 4.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu według zamożności gminy	10
Tabela 5.	Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według rodzajów gmin	11
Tabela 6.	Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według klas zamożności gmin	12
Tabela 7.	Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i dochodów własnych	13
Tabela 8.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu własnego według rodzaju gminy	14
Tabela 9.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodu własnego według klasy zamożności gminy.....	14
Tabela 10.	Szacunkowa wielkość wzrostu lub spadku dochodu własnego w 2020 roku w porównaniu z 2019 rokiem według rodzajów oraz klas zamożności gmin	15
Tabela 11.	Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych według rodzaju i klasy zamożności gminy	17
Tabela 12.	Szacunkowa wartość zmiany dochodu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych	17
Tabela 13.	Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych według rodzaju i klasy zamożności gminy	18
Tabela 14.	Struktura liczby odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wpływu tytułem opłat i podatków lokalnych według rodzaju i klasy zamożności gminy	19
Tabela 15.	Spodziewane zmiany w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku	21

Tabela 16.	Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku wg rodzaju i klasy zamożności gmin.....	21
Tabela 17.	Spodziewane zmiany w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku.....	22
Tabela 18.	Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem udziału w podatku dochodowym od osób prawnych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku według rodzaju i klasy zamożności gmin	22
Tabela 19.	Spodziewane zmiany w dochodach tytułem opłat i podatków lokalnych w 2021 roku w porównaniu do oczekiwanych zmian w 2020 roku.....	23
Tabela 20.	Struktura spodziewanych zmian w dochodach tytułem opłat i podatków lokalnych w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku według rodzaju i klasy zamożności gmin.....	23
Tabela 21.	Struktura odpowiedzi na pytanie o uruchomienie własnej tarczy antykrzysowej gminy.....	25
Tabela 22.	Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i wydatków bieżących.....	26
Tabela 23.	Odsetek gmin deklarujących zmianę dochodów ogółem i wydatków majątkowych	27
Tabela 24.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych według rodzaju gminy.....	27
Tabela 25.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych według klasy zamożności gminy	28
Tabela 26.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działów według rodzaju gminy	30
Tabela 27.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działów według klasy zamożności gminy	30
Tabela 28.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działów według rodzaju gminy	33
Tabela 29.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działów według klasy zamożności gminy	34
Tabela 30.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19 według rodzaju gminy	35
Tabela 31.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19 według klasy zamożności gminy	36
Tabela 32.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach według rodzaju gminy.....	37
Tabela 33.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach według klasy zamożności gminy.....	38

WYKRESY

Wykres 1.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodów budżetowych ogółem w gminie w 2020 roku w odniesieniu do roku poprzedniego	9
Wykres 2.	Struktura odpowiedzi na pytanie o gotowość na dodatkowe zadłużenie w celu zachowania płynności finansowej w przypadku spadku dochodu w 2020 roku	12
Wykres 3.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodów budżetowych ogółem w gminie w 2020 roku w odniesieniu do roku poprzedniego	13
Wykres 4.	Spodziewana zmiana wpływów z wybranych źródeł finansowania dochodów własnych w 2020 roku	16
Wykres 5.	Powiązania prognozowanych zmian w dochodach własnych z epidemią COVID-19 w 2020 roku (według opinii respondentów)	19
Wykres 6.	Spodziewana zmiana wpływów z wybranych źródeł finansowania dochodów własnych w 2021 roku	20
Wykres 7.	Związek prognozowanych zmian w dochodach własnych z epidemią COVID-19 w 2021 roku w opinii respondentów	24
Wykres 8.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę wydatków budżetowych w podziale na wydatki bieżące oraz majątkowe w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok	26
Wykres 9.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę bieżących wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań	29
Wykres 10.	Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę inwestycyjnych wydatków budżetowych w gminie w 2020 roku w odniesieniu do planu na 2020 rok z uwzględnieniem wybranych działań	32
Wykres 11.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje w 2021 roku ująć w budżecie wydatki na działania związane z epidemią COVID-19	35
Wykres 12.	Struktura odpowiedzi na pytanie o to, czy gmina planuje na 2021 rok zmiany w stosunku do wieloletniej prognozy finansowej w nakładach inwestycyjnych w wybranych działach	37

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Zrównoważonego Rozwoju
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

ISBN: 978-83-66580-12-1
Egzemplarz bezpłatny

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020

